

Φοιτητική κινητικότητα και διαδικασίες αναγνώρισης περιόδων σπουδών στο εξωτερικό

Πυργιωτάκη Κωνσταντίνα¹

Abstract

The present paper aims to contribute to the discussion regarding the (administrative) barriers that may arise regarding the participation of students in mobility actions at the level of Higher Education. The study of the relevant international literature has shown that problems of an administrative kind that arise either during or on return from mobility schemes in the context of the ERASMUS+ may act as an obstacle to enhancing the participation of young students in the programme. In this context, in this paper, after describing the framework of mobility and detailing the procedures followed and the bureaucracy that accompanies the programme, we aim to highlight the problem areas and mismatches that may arise and create barriers to the recognition of periods of study abroad and, more generally, to mobility.

Keywords

mobility, ERASMUS+, barriers to mobility, procedures for the recognition of periods of study, ECHE, Learning Agreement.

Περίληψη

Η παρούσα προσπάθεια έχει ως στόχο να συνεισφέρει στη συζήτηση που αφορά τα (διοικητικά) εμπόδια που μπορεί να ανακύψουν και να θέσουν δυσκολίες στη συμμετοχή των φοιτητών σε δράσεις κινητικότητας στο επίπεδο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Σχετικά, όπως προκύπτει από τη μελέτη της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας προβλήματα διοικητικής (administrative) φύσεως που προκύπτουν είτε κατά την διάρκεια είτε κατά την επιστροφή από το πρόγραμμα ERASMUS+, μπορεί να δράσουν ανασταλτικά σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της συμμετοχής νέων φοιτητών στο πρόγραμμα. Σε αυτό το πλαίσιο, στη συγκεκριμένη προσπάθεια, αφού περιγράψουμε, συνοπτικά, το πλαίσιο της κινητικότητας και αποτυπώσουμε, πιο αναλυτικά, τις ακολουθούμενες διαδικασίες και τη γραφειοκρατία που συνοδεύει το πρόγραμμα, έχουμε ως σκοπό να αναδείξουμε τα προβληματικά σημεία και τις αναντιστοιχίες που δύνανται να προκύψουν και να θέσουν εμπόδια στην αναγνώριση των περιόδων σπουδών στο εξωτερικό και ευρύτερα στην κινητικότητα.

Λέξεις κλειδιά

Κινητικότητα, ERASMUS+, εμπόδια στην κινητικότητα, διαδικασίες αναγνώρισης περιόδων σπουδών, ECHE, Learning Agreement.

1. Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια MaHer npirgio@gmail.com. Η εργασία έγινε υπό την επίβλεψη του διδάσκοντα κ. Α. Βασιλόπουλου.

Εισαγωγή

Το παρόν πόνημα αφορά την πολιτική για την κινητικότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση και, συγκεκριμένα, το πρόγραμμα ERASMUS² το οποίο αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία για την υλοποίησή της. Σκοπός είναι, να διερευνηθούν τα (διοικητικά) εμπόδια που μπορεί να προκύπτουν κατά την υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος και ειδικότερα στις διαδικασίες αναγνώρισης περιόδων σπουδών στο εξωτερικό. Ζήτημα σημαντικό αφού από τη συμμετοχή των φοιτητών/τριων στο πρόγραμμα ERASMUS+, επηρεάζεται και ο βαθμός επιτυχίας της πολιτικής για την κινητικότητα.

Στην παρούσα προσπάθεια, αφού αναφερθούμε, συνοπτικά, στην καλλιέργεια της πολιτικής για την κινητικότητα, στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Μπολώνιας, και αδρογραφήσουμε το πρόγραμμα ERASMUS+, θα επικεντρωθούμε στις διοικητικές διαδικασίες για τη συμμετοχή σε αυτό αποδίδοντας έμφαση και στις δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται από τα Ιδρύματα (*ERASMUS Charter, Learning Agreements*) για την επιτυχή και ανεμπόδιστη συμμετοχή στην κινητικότητα από πλευράς φοιτητών. Σε αυτή τη βάση θα αναδείξουμε τα ζητήματα που αφορούν την αναγνώριση περιόδων σπουδών στο εξωτερικό για εκείνους που έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα φοίτησης εξάμηνης διάρκειας ή πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό.

Τέλος, ενδεικτικά, παρατίθενται, συγκριτικοί πίνακες: α) με τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών αλλά και στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης και β) του Χάρτη Erasmus+ με το Συμφωνητικό Μάθησης³ (*learning agreement*), προκειμένου να παρατεθεί συνοπτικά τι ρυθμίζεται από τα δύο έντυπα και τι όχι.

² Από το 15-06-1987 έως 31-12-2013 ονομαζόταν «πρόγραμμα ERASMUS» και από 01-01-2014 κι έπειτα ERASMUS+. Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το πρόγραμμα ERASMUS+ αφορά «δράση της Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού, το οποίο ονομάζεται ERASMUS+» και «περιλαμβάνει και διεθνή διάσταση, που αποσκοπεί στην υποστήριξη της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, μέσω συνεργασίας μεταξύ της Ένωσης και χωρών εταιρών» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 6).

³ Στο εξής learning agreement.

Οι στόχοι της κινητικότητας

Η Διακήρυξη της Σορβόνης, το 1998, έδωσε το έναυσμα για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ). Το 1999 στην Μπολόνια συνεχίζεται η συζήτηση περί εκσυγχρονισμού, μεταρρύθμισης και διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη, οπότε και καταρτίστηκε ένα νέο κείμενο, με περισσότερες αναφορές για τη δημιουργία του ΕΧΑΕ.

Σε όλα τα *Communiqués*⁴, από το 1999 έως σήμερα, γίνεται λόγος για την προώθηση της κινητικότητας. Στο αρχικό στάδιο αφορούσε την κινητικότητα των φοιτητών και των διδασκόντων ενώ πλέον έχει επεκταθεί σε ερευνητές, στο προσωπικό του Ιδρύματος αλλά και στα ίδια τα Ιδρύματα. Η απόκτηση πολυπολιτισμικής κουλτούρας, η επαφή με νέα προγράμματα σπουδών, η ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων προκειμένου οι φοιτητές να μπορούν ν' ανταπεξέλθουν στο διαρκώς μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον ήταν οι διακηρυγμένοι στόχοι της κινητικότητας. Σήμερα, εκτός από όλα τα προηγούμενα, η κινητικότητα αποτελεί και το μέσο για την επίτευξη της διεθνοποίησης και της συνέργειας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο αλλά και τη διασύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας μεταξύ των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητα των Ιδρυμάτων, επίσης είναι στόχοι, που θεωρείται ότι επιτυγχάνονται μέσω της κινητικότητας καθώς, εξυπηρετούν προς την κατεύθυνση της διεθνούς προβολής των Ιδρυμάτων και δημιουργούν το έδαφος για συμπράξεις μεταξύ τους⁵ (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2019, σσ. 163-165).

⁴ Οι ανακοινώσεις των αποτελεσμάτων/αποφάσεων από τις συνόδους των Υπουργών Παιδείας στο πλαίσιο του ΕΧΑΕ. Οι Σύνοδοι πραγματοποιούνται κάθε δύο-τρία έτη.

⁵ Το 2001 στην Πράγα, το 2003 στο Βερολίνο, στο Μπέργκεν το 2005 και στο Λονδίνο το 2007, μεταξύ άλλων γίνεται λόγος για τη διευκόλυνση της μετακίνησης των συμμετεχόντων μεταξύ των χωρών και τον αποκλεισμό τυχόν εμποδίων. Από το 2009 στο Λουβέν, ξεκίνησε η συζήτηση για την απασχολησιμότητα, συνεχίστηκε για την προσωπική ανάπτυξη και την απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων. Στο Βουκουρέστι το 2012 στη συζήτηση, συμπεριλήφθηκε και «η κινητικότητα για καλύτερη μάθηση» με απώτερο στόχο τη διεθνοποίηση των Ιδρυμάτων». Στο Γέρεβαν το 2015, στο Παρίσι το 2018 και στην τελευταία Σύνοδο Υπουργών Παιδείας, στη Ρώμη το 2020, συνεχίστηκε η συζήτηση περί προσωπικής ανάπτυξης, ανάπτυξη πολυπολιτισμικής κουλτούρας, διασύνδεση και οι συνέργειες μεταξύ των Ιδρυμάτων με σκοπό την ανταλλαγή καλών πρακτικών, της καινοτομίας και της έρευνας.

Το πρόγραμμα ERASMUS+

Το πρώτο πρόγραμμα με σκοπό την ενίσχυση της κινητικότητας των φοιτητών, το 1987 συνέπεσε χρονικά με την εκκίνηση της υλοποίησης του προγράμματος ERASMUS⁶. Η έναρξη του προγράμματος, υπεγράφη μόνο από τις 11 χώρες μέλη που ανήκαν στην τότε ΕΟΚ, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα κι αφορούσε την κινητικότητα μόνο των φοιτητών της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Τριάντα και πλέον έτη, από την έναρξη του, έχει μετονομαστεί σε ERASMUS+ έχει επεκταθεί εκτός από τους φοιτητές, σε διδάσκοντες, σε ερευνητές, στο προσωπικό στην Ανώτατη Εκπαίδευση αλλά και ίδια στα Ιδρύματα. Δεν περιορίζεται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε Διεθνές Επίπεδο, με απώτερο σκοπό τη διεθνοποίηση και την εξωστρέφεια των Ιδρυμάτων. Επίσης βασική επιδίωξη του προγράμματος αυτού είναι οι φοιτητές να έχουν περάσει μια περίοδο σπουδών στο εξωτερικό, προκειμένου ν' αποκτήσουν διαπολιτισμικές δεξιότητες, ν' αναπτύξουν την νοοτροπία του ευρωπαίου πολίτη καθώς και ν' αναπτύξουν τις γλωσσικές τους ικανότητες. Επίσης, όσοι μετακινούνται στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης, δύναται ν αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία σε χώρα του εξωτερικού (European Commission, 2020). Σύμφωνα με την ετήσια αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έτος 2019 σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι συμμετέχοντες που έχουν υπογράψει την απαιτούμενη σύμβαση⁷ για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, από την Ανώτατη Εκπαίδευση ήταν 504.963 (European Commission, ERASMUS+ Annual report, 2019, p. 17). Σε εθνικό επίπεδο οι συμμετέχοντες ήταν 10.071, τα Πανεπιστήμια με την μεγαλύτερη συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα, είναι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών κι ακολουθεί το Πανεπιστήμιο Πατρών και οι τρεις πρώτες χώρες από τις οποίες δεχόμαστε φοιτητές είναι η Ισπανία, η Γερμανία και η Ιταλία (European Commission, Erasmus+ 2019 in numbers, 2022).

⁶ Το εν λόγω πρόγραμμα πήρε το όνομα ERASMUS τιμής ένεκεν από τον Ολλανδό ανθρωπιστή και δάσκαλο, ο οποίος αφιέρωσε τη ζωή του στη διδασκαλία μετακινούμενος μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ηπείρου. Αποτελεί το ακρωνύμιο του European Community Action Scheme for the Mobility of University Students ή Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την κινητικότητα (European Commission, European Community action scheme for the mobility of university students (ERASMUS), 1987-1995, 2014) και νονός του προγράμματος είναι ο Alan Smith, Διευθυντής του Γραφείου Erasmus από το 1987 και έως το 1992 (Wagenaar, 2019).

⁷ Η σύμβαση, υπογράφεται μεταξύ του συμμετέχοντα και του Ιδρύματος Αποστολής, ο όρος που χρησιμοποιείται είναι «Σύμβαση επιχορήγησης Erasmus+» είτε λαμβάνει χρηματοδότηση είτε όχι ο συμμετέχοντας από το εν λόγω πρόγραμμα.

Ποια όμως είναι τα (διοικητικά) εμπόδια που συνεισφέρουν σε αυτή τη χαμηλή συμμετοχή στο πρόγραμμα;

Σύμφωνα με τους Otero et al. (2013), η χαμηλή χρηματοδότηση του προγράμματος, οι δυσκολίες στην αναγνώριση⁸ των πιστωτικών μονάδων, η αβεβαιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος στο Ίδρυμα Υποδοχής, η ελλιπής ολοκλήρωση των σπουδών στο Ίδρυμα Υποδοχής και οι δυσκολίες σε διοικητικά ζητήματα, είναι οι κυριότερες αιτίες που προκαλούν δυσκολίες κατά την επιστροφή των φοιτητών από το πρόγραμμα του ERASMUS+ (Manuel Souto-Otero, Beerkens, de Wit, Vujić, & Huisman, 2013, σσ. 8-9). Οι Beerkens et al. (2015) επιχειρηματολογούν ότι τα συχνότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα είναι οι προσωπικές δεσμεύσεις (*home ties*), οι εναλλακτικές προσδοκίες (*alternative expectations for studying*) για τις σπουδές στο εξωτερικό, οι δυσκολίες με τη φοίτηση τους, που περιλαμβάνει και την αναγνώριση των πιστωτικών μονάδων (*disruption to the studies*). Στην τέταρτη θέση, βρίσκονται οι δυσκολίες για οικονομικούς λόγους και τα διοικητικά προβλήματα, (*financial constraints and administrative problems*). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα, τόνισαν την ανησυχία τους για τη χρηματοδότηση του προγράμματος καθώς και την ελλιπή πληροφόρηση που προκαλούν διοικητικές δυσκολίες. Οι φοιτητές έκαναν λόγο και για τις δυσκολίες με τη γλώσσα, διότι μπορεί, η γλώσσα στην οποία προσφέρεται το επιλεγμένο μάθημα να είναι μόνο η τοπική (*language problems*). Τέλος οι Beerkens et al. (2015), κάνουν λόγο για εμπόδια που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό σύστημα (*education system*) αλλά και την έλλειψη ενδιαφέροντος (*lack of interest*) (Beerkens, Otero-Souto, de Wit, & Huisman, 2015). Όμοια αποτελέσματα, παρουσιάζουν και οι Bunescu et al. (2020), σε μια μελέτη περίπτωσης μετακινούμενων φοιτητών προερχόμενων από χώρες εταίρους⁹. Στην ερώτηση, που αναφέρεται στα εμπόδια της κινητικότητας, για τους φοιτητές που προέρχονται αλλά και δεν προέρχονται από μειονεκτικό περιβάλλον, συνοψίζοντας, οι συχνότερες απαντήσεις αφορούσαν οικονομικά – λογιστικά εμπόδια, δυσκολίες στην επικοινωνία και στα διοικητικά θέματα αλλά και θέματα που σχετίζονται με την αναγνώριση πιστωτικών μονάδων (Bunescu, Davies, & Gaebel, 2020, pp. 41,45).

⁸ Για αυτό το ζήτημα βλ. και Lioffi (2018).

⁹ Ως χώρες εταίρους, χαρακτηρίζονται οι χώρες εκτός ΕΕ που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ERASMUS+.

Διοικητικές διαδικασίες, για την συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus+

Για την συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα, θα πρέπει να έχουν συναφθεί διδρυματικές συμφωνίες. Με βάση τη χώρα προέλευσης του εκάστοτε Ιδρύματος, χωρίζονται σε δυο κατηγορίες α) στις χώρες που ανήκουν στην ΕΕ και β) στις χώρες – εταίρους, δηλαδή, δεν ανήκουν στην ΕΕ. Αυτός ο διαχωρισμός υποχρεώνει ή όχι τα Ιδρύματα που συμμετέχουν στη δράση, να έχουν αποδεχτεί το δεσμευτικό έγγραφο «*Χάρτη ERASMUS*» και να έχει εφαρμόσει τις αρχές του. Το Ίδρυμα που στέλνει φοιτητές, αποκαλείται ως «Ίδρυμα Αποστολής» ενώ το Ίδρυμα που υποδέχεται του φοιτητές λέγεται το «Ίδρυμα Υποδοχής».

Οι διμερείς συμφωνίες που αφορούν την ανταλλαγή φοιτητών, επιτρέπουν την συμπλήρωση του *learning agreement*. Το *learning agreement*, είναι δεσμευτικό έγγραφο¹⁰, συμπληρώνεται από τον υποψήφιο σε συνεργασία με τον ακαδημαϊκό υπεύθυνο του Τμήματος στο οποίο φοιτά και κατατίθεται στην αρμόδια Υπηρεσία που διαχειρίζεται το εν λόγω πρόγραμμα. Το «Ίδρυμα Αποστολής», εφόσον αποδεχτεί και υπογραφεί το *learning agreement* από τον συμμετέχοντα και την αρμόδια Υπηρεσία, το στέλνει στο «Ίδρυμα Υποδοχής». Εφόσον γίνει δεκτό και λάβει γραπτώς την επιβεβαίωση (*nomination*) υπογράφεται η σύμβαση επιχορήγησης και ο υποψήφιος είναι πλέον συμμετέχοντας στο πρόγραμμα κινητικότητας που έχει επιλέξει.

Τα προγράμματα κινητικότητας αφορούν α) περιόδους σπουδών στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια των τριών κύκλων σπουδών (επίπεδο προπτυχιακού, μεταπτυχιακού και διδακτορικού) και β) περιόδους πρακτικής άσκησης. Σε ό,τι αφορά τις περιόδους σπουδών στο εξωτερικό οι υποψήφιοι δύνανται να πραγματοποιήσουν α) μέρος των σπουδών τους σε συνεργαζόμενο Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης του εξωτερικού και β) την πρακτική άσκηση ή μέρος της πρακτικής τους άσκησης. Η πρακτική άσκηση δύναται να πραγματοποιηθεί σε επιχείρηση ή άλλο συναφή φορέα του εξωτερικού (Οδηγός Προγράμματος ERASMUS+, 2020, σ. 38). Η φοίτηση στο εξωτερικό είναι διάρκειας από 3 έως 12 μήνες κι οι συμμετέχοντες θα πρέπει να φοιτούν τουλάχιστον στο δεύτερο έτος σπουδών τους. Για την εκπόνηση πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό,

¹⁰ Το *learning agreement*, δύναται να τροποποιηθεί υπό προϋποθέσεις.

η διάρκεια είναι από 2 έως 12 μήνες, για τους φοιτούντες στο τελευταίο έτος των σπουδών τους είτε στους πρόσφατα αποφοιτήσαντες (*alumni*)¹¹.

Χάρτης Erasmus (ECHE)

Για την υλοποίηση του προγράμματος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, χρειάζονται τουλάχιστον δύο Ιδρύματα. Ο Χάρτης Erasmus, [ERASMUS CHARTER FOR HIGHER EDUCATION (ECHE)] θα πρέπει, να έχει απονεμηθεί στα Ιδρύματα των χωρών της ΕΕ (European Commission, Erasmus Charter for Higher Education, 2014), προκειμένου να συμμετέχουν στο πρόγραμμα¹². Είναι απαραίτητη προϋπόθεση, τα Ανώτατα Ιδρύματα να έχουν συνάψει συμπράξεις διμερείς ή πολυμερείς με άλλα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης από χώρες της ΕΕ ή χώρες – εταίρους. Αφού δημιουργηθούν και λάβουν την απαιτούμενη πιστοποίηση οι κοινοπραξίες, από τον αρμόδιο Εθνικό Οργανισμό¹³, μπορούν να προχωρήσουν στην κατάθεση σχεδίων κινητικότητας, επιλέγοντας τις δράσεις τις οποίες θα υλοποιήσουν και να λάβουν την απαιτούμενη χρηματοδότηση για την υλοποίηση τους. Μέσω των συνεργασιών μεταξύ των Χωρών – Εταίρων δίδεται η Διεθνής διάσταση της κινητικότητας, καθώς πρόκειται για χώρες εκτός ΕΕ.

Εάν το Ίδρυμα προέρχεται από χώρα της ΕΕ, μπορεί να συμμετέχει σε όλες τις δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του ERASMUS+, ενώ αν είναι χώρα εταίρος, υπάρχει περιορισμός στις δράσεις.

Ο Χάρτης Erasmus περιγράφει τις γενικές αρχές που θα πρέπει να εφαρμόζει το Ίδρυμα που συμμετέχει στο πρόγραμμα. Παρακάτω αναφέρονται συνοπτικά:

Το Ίδρυμα:

¹¹ Έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2014, αναφέρει μεταξύ άλλων ότι «η πρακτική άσκηση εκτιμήθηκε ιδιαίτερα από τους φοιτητές, τους αποφοίτους και τους εργοδότες επειδή επέτρεψε την περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη και την απόκτηση σχετικής εργασιακής εμπειρίας» και «Η πρακτική άσκηση φαίνεται να έχει άμεσο αποτέλεσμα, καθώς σε περισσότερους από έναν στους τρεις φοιτητές που έκαναν πρακτική άσκηση στο πλαίσιο του Erasmus προσφέρθηκε θέση εργασίας από την εταιρεία υποδοχής τους» (Commission, The ERASMUS impact "Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions", 2014, pp. 15-18).

¹² Ο Χάρτης Erasmus δίνει το γενικό πλαίσιο ποιότητας για τις δραστηριότητες ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας, τις οποίες μπορεί να πραγματοποιήσει ένα Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS+. (European Commission, Erasmus Charter for Higher Education, 2014).

¹³ Στη χώρα μας, ο Εθνικός Οργανισμός που διαχειρίζεται το πρόγραμμα είναι το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, ΙΚΥ.

- Θα πρέπει σέβεται και να τηρεί τις αρχές για την ίση μεταχείριση των φοιτητών να διασφαλίζει την ισότητα πρόσβασης και ίσων ευκαιριών για όλους τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις
- Να «εξασφαλίζει πλήρη αναγνώριση της ικανοποιητικής ολοκλήρωσης των δραστηριοτήτων κινητικότητας για σπουδές», της πρακτικής άσκησης με την πίστωση ECTS και να εξασφαλίζει ότι στο Παράρτημα Διπλώματος θα περιγράφονται τα επιτεύγματα του φοιτητή
- Να μην καταβάλει ο φοιτητής επιπλέον τέλη για διδασκαλία, εξετάσεις, πρόσβαση σε χώρους του Πανεπιστημίου κτλ

Ο Χάρτης, περιγράφει, επιπρόσθετα, μια σειρά από ενέργειες, που θα πρέπει να υλοποιούνται από τα Ιδρύματα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επιστροφή από το πρόγραμμα κινητικότητας για τους φοιτητές:

Οι ενέργειες πριν την κινητικότητα περιλαμβάνουν:

- Τη διευκόλυνση και τη διαμεσολάβηση για την ομαλή υλοποίηση διαδικαστικών ζητημάτων (να συνάπτει και να τηρεί δι-ιδρυματικές συμφωνίες, να παρέχει ολοκληρωμένη πληροφόρηση στους ενδιαφερόμενους, να παρέχει συνδρομή για την έκδοση θεώρησης εισόδου και ασφάλισης όπου κρίνεται απαραίτητο και διαμεσολάβηση την εύρεση κατοικίας).

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος:

- Θα πρέπει να διασφαλίζεται «η ισότιμη ακαδημαϊκή μεταχείριση» με τους οικείους φοιτητές, να ενσωματώνονται οι εισερχόμενοι συμμετέχοντες στην καθημερινότητα του Ιδρύματος Υποδοχής, να παρέχεται γλωσσική υποστήριξη και καθοδήγηση στους εισερχόμενους συμμετέχοντες.

Μετά την επιστροφή των συμμετεχόντων:

- Το Ίδρυμα Αποστολής, θα πρέπει να αναγνωρίζει όλες τις δραστηριότητες που αποκτήθηκαν «ικανοποιητικώς» κατά τη διάρκεια του Προγράμματος και συμπεριλαμβάνονται στο συμφωνητικό μάθησης ή στη συμφωνία κινητικότητας (εάν πρόκειται για διδασκαλία ή για το προσωπικό του Ιδρύματος), να παρέχει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες κατά την επιστροφή τους, να μεταφέρουν τη γνώση και τις εμπειρίες τους προς όφελος της Πανεπιστημιακής Κοινότητας και τέλος, το Ίδρυμα Υποδοχής θα πρέπει ν' αποστέλλει σε εύλογο χρονικό

διάστημα πιστοποιητικό που να περιλαμβάνει αναλυτικά τα επιτεύγματα των συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια του Προγράμματος.

Τέλος, ο Χάρτης προβλέπει τη διασφάλιση της βιώσιμης κι ισορροπημένης συνεργασίας μεταξύ των εταίρων, την υποστήριξη των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων με σκοπό την ενθάρρυνση της συμμετοχής στην ομαδική μάθηση και την αύξηση του αντίκτυπου στα Ιδρύματα που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα σε Ευρωπαϊκό ή σε Διεθνές επίπεδο.

Ο Χάρτης Erasmus για τα ελληνικά Ιδρύματα που συμμετέχουν στη διαδικασία, απονεμήθηκε το 2014 κι έχει ισχύει έως το τέλος του 2020¹⁴. Για τις χώρες – εταίρους δεν απαιτείται να έχουν υιοθετήσει τον ECHE (Οδηγός Προγράμματος ERASMUS+, 2020, p. 309).

Χάρτης φοιτητή Erasmus+

Εκτός από το Χάρτη για τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, έχει θεσπιστεί κι ο Χάρτης Φοιτητή ERASMUS+. Είναι ένα «καθοδηγητικό – πληροφοριακό έγγραφο για τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα, στο οποίο περιγράφονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας του προγράμματος» (European Commission, ERASMUS+ Student Charter, 2019). Οι οδηγίες – υποχρεώσεις χωρίζονται στις περιόδους πριν – κατά την διάρκεια – επιστροφή από την κινητικότητα.

Πριν την αναχώρηση, οι φοιτητές, έχουν το δικαίωμα να λάβουν καθοδήγηση για την επιλογή του Ιδρύματος Υποδοχής, και τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με ακαδημαϊκά ζητήματα, τη διευκόλυνση για την έκδοση της θεώρησης εισόδου (*visa*), την έκδοση ασφάλισης αλλά και την εύρεση κατοικίας. Επίσης, θα πρέπει να καταρτίσουν και να υπογράψουν το *learning agreement*. Η υπογραφή της σύμβασης επιχορήγησης (ανεξάρτητα από το εάν είναι ή όχι δικαιούχοι επιχορήγησης) καθώς και η συμμετοχή σε διαδικασία γλωσσικής αξιολόγησης, είναι υποχρεωτική.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής στο εξωτερικό, οι φοιτητές, θα πρέπει να τηρούν τους κανονισμούς του Ιδρύματος Υποδοχής και να προσπαθήσουν να επωφεληθούν στο έπακρο από τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται. Κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο εξωτερικό, οι φοιτητές, δεν υποχρεούνται στην καταβολή εξόδων για

¹⁴ Από τις αρχές του 2021 τα Ιδρύματα έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες για την απόκτηση του νέου Χάρτη Erasmus+ ο οποίος θα είναι σε ισχύ για το διάστημα 2021-2027. Για τις ανάγκες της παρούσας προσπάθειας, χρησιμοποιήθηκε ο Χάρτης Erasmus για την περίοδο 2014-2020.

τη συμμετοχή τους σε βιβλιοθήκες, εργαστήρια ή για τη συμμετοχή τους σε εξετάσεις. Πιθανόν όμως να καταβληθούν έξοδα για τις τοπικές φοιτητικές οργανώσεις κτλ και κρίνεται σημαντική η συμμετοχή τους στο Erasmus Student Network¹⁵. Υποτροφίες ή φοιτητικά δάνεια που τυχόν είναι σε εξέλιξη, ισχύουν και κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο εξωτερικό.

Μετά την επιστροφή από το εξωτερικό, οι συμμετέχοντες που έχουν ολοκληρώσει ικανοποιητικά τις δραστηριότητες τους, δικαιούνται να λάβουν «πλήρη ακαδημαϊκή αναγνώριση» (European Commission, ERASMUS+ Student Charter, 2019), σύμφωνα με το *learning agreement* που έχει υπογραφεί πριν την αναχώρηση. Το Ίδρυμα Υποδοχής, χορηγεί το Πιστοποιητικό Αναλυτικής Βαθμολογίας, στο οποίο καταγράφονται οι πιστωτικές μονάδες αλλά και η βαθμολογία που έλαβαν. Τα αποτελέσματα καταγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος. Επίσης, είναι υποχρεωτική η συμμετοχή στην εκ νέου γλωσσική αξιολόγηση καθώς και η συμπλήρωση ερωτηματολογίου, το οποίο θα προσφέρει ανατροφοδότηση στον Εθνικό Οργανισμό, που είναι αρμόδιος για την υλοποίηση της δράσης. Τέλος, προτείνεται, να εγγραφούν στο «Erasmus+ σύλλογος φοιτητών και αποφοίτων» (Erasmus+ student an alumni association) προκειμένου να προωθηθούν δράσεις δημοσιότητας με σκοπό το διαμοιρασμό των εμπειριών και την παρότρυνση στη συμμετοχή των νεότερων φοιτητών.

Οι φοιτητές μπορούν να βρουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη φοιτητική ζωή και τις προκλήσεις στη χώρα Υποδοχής στην ιστοσελίδα της *Erasmus Student Network* αλλά και στις κατά τόπους οργανώσεις¹⁶.

Διοικητική προετοιμασία του προγράμματος

Η Υπηρεσία του Πανεπιστημίου που είναι αρμόδια, για την υλοποίηση του προγράμματος κινητικότητας σε διοικητικό επίπεδο είναι το Τμήμα Διεθνών Σχέσεων ή το αντίστοιχο σε κάθε Ίδρυμα. Η ενημέρωση, η καθοδήγηση και η διαδικασία που απαιτείται, από την αίτηση συμμετοχής έως την επιστροφή του φοιτητή από τη χώρα υποδοχής, υλοποιείται εξ ολοκλήρου από την Υπηρεσία αυτή. Από την άλλη πλευρά,

¹⁵ Το Erasmus student network (ESN) είναι μη κυβερνητική, διεθνή φοιτητική οργάνωση www.esn.org.

¹⁶ Αναλυτικές πληροφορίες υπάρχουν στην σελίδα <https://esn.org/>. Επίσης, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και Πατρών, έχει συσταθεί ο αντίστοιχος σύλλογος φοιτητών και πληροφορίες υπάρχουν στις αντίστοιχες ιστοσελίδες <http://uoc.esngreece.gr/> και <http://uopa.esngreece.gr/>.

αρμόδιος για τα ακαδημαϊκά ζητήματα που σχετίζονται με την κινητικότητα, ορίζεται ένα μέλος ΔΕΠ του εκάστοτε Τμήματος που συμμετέχει στο πρόγραμμα.

Η αρμόδια Υπηρεσία, εκδίδει την πρόσκληση για την έναρξη του προγράμματος της κινητικότητας, είτε ανά ακαδημαϊκό έτος είτε ανά ακαδημαϊκό εξάμηνο. Στην πρόσκληση, περιγράφονται λεπτομερώς οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια, για τη συμμετοχή των φοιτητών στο πρόγραμμα. Σε κάθε νέα ακαδημαϊκή περίοδο, ζητείται από τα Τμήματα των Σχολών, να ανανεώνουν τον πίνακα με τα μαθήματα που προσφέρονται στο πλαίσιο της κινητικότητας. Επίσης, στην ιστοσελίδα του κάθε Ιδρύματος, είναι αναρτημένες οι συμφωνίες – συνεργείες μεταξύ των Ιδρυμάτων, η διάρκεια της συνεργασίας τους, το επίπεδο σπουδών (πρώτος, δεύτερος ή τρίτος κύκλος) και οι θέσεις που προβλέπονται¹⁷. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν οι φοιτητές που φοιτούν τουλάχιστον στο 2^ο έτος και το διάστημα συμμετοχής στην δράση, για σπουδές ή/και την πρακτική άσκηση, ορίζεται μεταξύ δύο (2) και δώδεκα (12) μηνών. Η υλοποίηση του προγράμματος, δύναται να υλοποιηθεί σε χώρα της ΕΕ ή σε χώρα εταίρο, η οποία να είναι διαφορετική από τη χώρα του Ιδρύματος Αποστολής.

Τα κριτήρια επιλογής, σχετίζονται με την ακαδημαϊκή επίδοση, τη γνώση μιας ξένης γλώσσας, το έτος σπουδών και τα μαθήματα στα οποία έχουν εξεταστεί επιτυχώς οι φοιτητές. Το κάθε Ίδρυμα, έχει την αυτονομία και την ανεξαρτησία, να θέσει επιμέρους όρους ή κριτήρια, τα οποία ανακοινώνονται στην πρόσκληση, η οποία δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου¹⁸. Πέραν από τη μοριοδότηση των μετρήσιμων κριτηρίων, οι υποψήφιοι συμμετέχουν σε συνέντευξη με τον ακαδημαϊκό υπεύθυνο του Τμήματος στο οποία φοιτά, και έχει ως βασικό στόχο να κατατοπίσει

¹⁷ Αναλυτικές πληροφορίες για τις Δι-Ιδρυματικές συνεργασίες, τις θέσεις που προβλέπονται αλλά και το διάστημα υπάρχουν αντίστοιχα στην ιστοσελίδα των Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πατρών https://erasmus.upatras.gr/agreements/erasmus/list?department_id=46 (Πανεπιστήμιο Πατρών, Πλατφόρμα Erasmus+, 2022) πρόσβαση 5^{ος} 2022 και του Πανεπιστημίου Κρήτης <https://www.uoc.gr/intrel/tmima-diethnwn-sxesewn/synergazomena-idrymata/episthmwn-agwghs/paidagwiko>, (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Διεθνών Σχέσεων, 2022), πρόσβαση 5^{ος} 2022, τα οποία αναφέρονται ενδεικτικά στο παρόν πόνημα.

¹⁸ Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για το Πανεπιστήμιο Πατρών <https://www.upatras.gr/international-relations/erasmus/programma-erasmus/kinitikotita-gia-spoudes/> (Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διεθνών Σχέσεων, 2022), πρόσβαση 5^{ος} 2022 και στο https://www.youtube.com/watch?v=OMWPSBnQbIM&list=PLpyi0pycDsaY5pHu_EI_ac71JuywrGw8A&index=9&t=0s ενώ για το Πανεπιστήμιο Κρήτης βρίσκονται εδώ <https://www.uoc.gr/intrel/students/spoydes-student/erasmus/kritiria-epilogis> (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Διεθνών Σχέσεων, 2022), πρόσβαση 5^{ος} 2022.

τους υποψηφίους. Εφόσον ολοκληρωθεί η διαδικασία της μοριοδότησης, ανακοινώνονται τ' αποτελέσματα στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος. Έπειτα ακολουθεί η αναγγελία της αίτησης στο Ίδρυμα Υποδοχής (*nomination*).

Πριν την αναχώρηση, οι φοιτητές, ανεξαρτήτως του πιστοποιητικού γλωσσομάθειας που κατέχουν, υποβάλλονται σε *on-line* δοκιμασία, προκειμένου να καταγραφεί το επίπεδο της γλωσσικής τους επάρκειας. Το ίδιο θα συμβεί και μετά την επιστροφή τους, καθώς ένας από τους βασικούς στόχους του προγράμματος είναι και η ανάπτυξη ή/και βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων των συμμετεχόντων. Προκειμένου να θεωρείται επιτυχώς ολοκληρωμένη μια συμμετοχή, θα πρέπει να έχει αποσταλεί στο Ίδρυμα Αποστολής, η σχετική έγκριση από το Ίδρυμα Υποδοχής¹⁹ με το *letter of acceptance*. Τέλος, το έγγραφο που καταγράφει την πορεία φοίτησης στο εξωτερικού, γίνεται αποδεκτό από τα δυο Ίδρύματα και το συμμετέχοντα και είναι δεσμευτικό, είναι το *learning agreement*.

To learning agreement

Το *learning agreement*, είναι δεσμευτικό έγγραφο και υπογράφεται από τα Ίδρύματα Αποστολής, Υποδοχής και τον φοιτητή. Στο *learning agreement*, αποτυπώνονται τα δεδομένα, που καταγράφουν όλη την πορεία του συμμετέχοντα στο πρόγραμμα ERASMUS+, δηλαδή, πριν (*Before*), κατά τη διάρκεια (*During*) και μετά (*After*) την κινητικότητα και υπογράφεται από τους εκπροσώπους του Ιδρύματος Αποστολής και Υποδοχής και τον συμμετέχοντα.

Πριν την κινητικότητα, ο υποψήφιος δηλώνει στο *learning agreement*, το πλάνο του προγράμματος σπουδών που πρόκειται να ακολουθήσει στο Ίδρυμα Υποδοχής, τα μαθήματα που θα παρακολουθήσει, το εξάμηνο φοίτησης καθώς και τον αριθμό ECTS που απονέμουν τα μαθήματα, μετά από την επιτυχή ολοκλήρωση τους. Στη συνέχεια, περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα που θα αναγνωριστούν στο Ίδρυμα Αποστολής, ποια μαθήματα θα αναγνωριστούν, σε ποιο εξάμηνο φοίτησης είναι και πόσα ECTS αποδίδονται στο καθένα, εφόσον ολοκληρωθούν επιτυχώς. Στις οδηγίες για τη συμπλήρωση του *learning agreement*, σχετικά με την αναγνώριση των μαθημάτων, αναφέρεται, επίσης, ότι ο σκοπός της αναγνώρισης είναι η αντιστοίχιση μιας ομάδας

¹⁹ Παρακάτω θα γίνει αναλυτική περιγραφή για το Ίδρυμα Αποστολής και Υποδοχής.

μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό, με μια ομάδα μαθησιακών αποτελεσμάτων στο Ίδρυμα Αποστολής²⁰ (Guidelines on how to use the Learning Agreement for Studies, p. 1). Εφόσον συμπληρωθεί και υπογραφεί το *learning agreement* και από τα τρία μέρη, δεσμεύονται, μεταξύ άλλων, να τηρήσουν τα όσα αναφέρονται σε αυτό: Τα δύο Ίδρυματα να εφαρμόσουν τα όσα αναφέρονται στον *ECHE* (βλ. προηγούμενη ενότητα), το Ίδρυμα Υποδοχής να επιβεβαιώσει τα όσα αναφέρονται σχετικά με τα διαθέσιμα μαθήματα, το Ίδρυμα Αποστολής να αναγνωρίσει τις πιστωτικές μονάδες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος²¹ (Learning Agreement, Student Mobility for Studies, p. 1) και ο συμμετέχοντας να τηρήσει τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει σχετικά με την φοίτηση του στο εξωτερικό.

Τέλος, στο *learning agreement*, μετά το πέρας της κινητικότητας, καταγράφονται από το Ίδρυμα Υποδοχής, εάν έχουν ολοκληρωθεί επιτυχώς τα μαθήματα που είχαν επιλεγεί, πόσες πιστωτικές μονάδες έλαβαν και με τι βαθμό αξιολογήθηκαν. Το Ίδρυμα Αποστολής καταγράφει τον τίτλο των μαθημάτων που αναγνωρίστηκαν, τις πιστωτικές μονάδες που έλαβαν ή αναγνωρίστηκαν και το βαθμό που αντιστοιχεί στο Ίδρυμα Αποστολής.

Η διαδικασία αναγνώρισης των περιόδων σπουδών στο εξωτερικό

Στον *ECHE* (βλ. προηγούμενη ενότητα), αποτυπώνονται με σαφήνεια τα στάδια πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επιστροφή του φοιτητή από το πρόγραμμα. Γίνεται ξεκάθαρος λόγος περί διασφάλισης της ικανοποιητικής αναγνώρισης της περιόδου σπουδών, σύμφωνα με το συμφωνητικό που έχει υπογραφεί πριν την αναχώρηση κι από τα τρία μέρη (*ECHE Monitoring Guide for ERASMUS+ National Agencies*, p. 10). Σε κάθε περίπτωση όμως, «*το κάθε Ίδρυμα Αποστολής, παραμένει υπεύθυνο για την ποιότητα, το περιεχόμενο και την αναγνώριση περιόδων κινητικότητας*» (Οδηγός

²⁰ «The objective is to make clear that there is no need to have one-to-one correspondence between the components followed abroad and the ones replaced at the Sending Institution. The aim is rather that a group of learning outcomes achieved abroad replaces a group of learning outcomes at the Sending Institution»

²¹ «By signing this document, the student, the Sending Institution and the Receiving Institution confirm that they approve the Learning Agreement and that they will comply with all the arrangements agreed by all parties. Sending and Receiving Institutions undertake to apply all the principles of the Erasmus Charter for Higher Education relating to mobility for studies (or the principles agreed in the Inter-Institutional Agreement for institutions located in Partner Countries.....Any exceptions to this rule are documented in an annex of this Learning Agreement and agreed by all parties. The student and the Receiving Institution will communicate to the Sending Institution any problems or changes regarding the study programme, responsible persons and/or study period.)»

Προγράμματος ERAMSUS+, 2020, σ. 310). Οι επιλογές καθώς και το πλαίσιο υλοποίησης εμπίπτουν στην αποκλειστική ευθύνη του κάθε Ιδρύματος.

Μετά την ολοκλήρωση της δράσης και σε διάστημα ενός μήνα, θα πρέπει οι φοιτητές να συμπληρώσουν λεπτομερώς το *EU Survey* ή *on-line report*, στο οποίο αξιολογούν τη διαδικασία της μετακίνησης, (από την αρχική αίτηση έως την επιστροφή). Μαζί θα πρέπει να κατατεθεί και το *learning agreement* υπογεγραμμένο από τους αντίστοιχους συντονιστές πριν – κατά τη διάρκεια – μετά την ολοκλήρωση της κινητικότητας (*before/during/after mobility*). Το έντυπο της Αναλυτικής Βαθμολογίας (*Transcript Report*) στο οποίο αναγράφονται οι βαθμοί που έχει λάβει κατά την εξέταση ο φοιτητής, τις μονάδες ECTS και μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου των μαθημάτων. Όλα τα παραπάνω έντυπα, θα πρέπει να κατατεθούν στο αρμόδιο τμήμα, εντός ενός μήνα από την επιστροφή από το εξωτερικό.

Εφόσον κατατεθούν όλα τα έγγραφα, από το συμμετέχοντα, αποστέλλονται στους ακαδημαϊκά υπεύθυνους των Τμημάτων. Εάν δεν έχουν πραγματοποιηθεί αλλαγές στο *learning agreement* κατά τη διάρκεια της κινητικότητας, ελέγχονται τα αποτυπωμένα, μαθησιακά αποτελέσματα (βαθμοί – πιστωτικές μονάδες), γίνεται η αντιστοίχιση – απόδοση των μαθημάτων που ολοκλήρωσε επιτυχώς. Υπογράφεται το πρακτικό, εγκρίνεται από τη ΓΣ, πιστώνονται στον φοιτητή οι μονάδες και τα μαθήματα και τέλος καταγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος αναλυτικά όλες οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν. Τι γίνεται όμως στην περίπτωση που υπάρχουν αλλαγές; Στην περίπτωση, που χρειάζεται να τροποποιηθεί το *learning agreement*, μπορεί να γίνει σε διάστημα πέντε (5) έως επτά (7) εβδομάδων μετά την αναχώρηση του φοιτητή. Άρα, εάν γίνει οποιαδήποτε αλλαγή ή δεν έχουν ολοκληρωθεί τα κριτήρια που έχουν τεθεί, υπάρχουν ζητήματα στην αναγνώριση της περιόδου σπουδών στο εξωτερικό. Σε αυτές θα επικεντρωθούμε στη συνέχεια.

Προβληματικά σημεία κι αναντιστοιχίες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2018, κατέληγε ότι «η αναγνώριση εναπόκειται συχνά στη διακριτική ευχέρεια του ιδρύματος ... με συνέπεια να εφαρμόζονται ποικίλες πρακτικές και να παρατηρείται έλλειψη ομοιομορφίας στα κριτήρια», αναγνωρίζοντας και επιβεβαιώνοντας τις δυσκολίες που θέτουν τα πάσης φύσεως διοικητικά εμπόδια στη συμμετοχή στη δράσης της κινητικότητας (ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, σχετικά

με την προώθηση της αυτόματης αμοιβαίας αναγνώρισης των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των αποτελεσμάτων περιόδων μάθησης στο εξωτερικό {SWD(2018) 170 final, 2018, σ. 2}. Σχετικά, το ESN, στις οδηγίες που εκδίδει για τους υποψήφιους στο πρόγραμμα, καθοδηγεί τους φοιτητές για το πως θα πρέπει να κινηθούν σε περίπτωση που δεν επιτύχουν σε όλα τα μαθήματα τους, διότι το κάθε Ίδρυμα, έχει διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης αυτής της περίπτωσης (Erasmus Student Network, 2005, p. 29)²².

Το *learning agreement* μπορεί τροποποιηθεί από την αρχική συμφωνία μάθησης για τους εξής λόγους:

- Το επιλεγμένο μάθημα δεν είναι διαθέσιμο στο Ίδρυμα Υποδοχής
- Το μάθημα διδάσκεται σε άλλη γλώσσα από ότι έχει καταχωρηθεί στο σχετικό κατάλογο μαθημάτων
- Υπάρχει αλληλοκάλυψη των επιλεγμένων μαθημάτων
- Άλλες περιπτώσεις

Στην τελευταία περίπτωση ειδικά, συμπεριλαμβάνονται διάφορα ζητήματα, που αντιμετωπίζουν οι προπτυχιακοί φοιτητές κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα και είναι τα ακόλουθα:

- Ενώ έχει συμπληρωθεί ορθά και έχει εγκριθεί το *learning agreement*, με την άφιξη του φοιτητή στο Ίδρυμα Υποδοχής μπορεί κάποιο από τα μαθήματα να μην είναι διαθέσιμα, επειδή δεν προσφέρεται στο συγκεκριμένο εξάμηνο (πχ διότι ο Διδάσκων μπορεί να απουσιάζει σε εκπαιδευτική άδεια, συνταξιοδότηση κτλ). Το αρμόδιο Τμήμα μπορεί να μην είχε ενημερωθεί για την αλλαγή εμπρόθεσμα, καθώς η διαδικασία για την ένταξη του φοιτητή στο πρόγραμμα γίνεται πολύ νωρίτερα από την έναρξη του εξαμήνου που πρόκειται να μετακινηθεί (συνάδει με την 1^η αιτία που αναφέρθηκε και παραπάνω)
- Να έχουν καλυφθεί οι διαθέσιμες θέσεις, καθώς μπορεί να τηρείται σειρά προτεραιότητας. Αυτό είναι «εσωτερικό ζήτημα» κι αφορά τον διδάσκοντα του μαθήματος, μπορεί να μην το γνωρίζουν τα αρμόδια τμήματα εκ των προτέρων.

²² «In case you did not pass all your courses you should be in contact with your International Relations Office. Every institution has different regulations regarding this. Make sure you are aware of the consequences before going abroad»
https://esn.org/sites/default/files/pages/Student%20Guidebook%202015%20by%20Erasmus%20Student%20Network_0.pdf, πρόσβαση 5^{ος} 2022.

- Εάν χρειαστεί να επιλεγεί άλλο μάθημα, μπορεί να έχει συναφή τίτλο με κάποιο του Τμήματος προέλευσης του, αλλά τελικά το περιεχόμενο να είναι εντελώς διαφορετικό. Τα μαθησιακά αποτελέσματα δεν μπορεί να τα γνωρίζει ο φοιτητής κατά την επιλογή, καθώς την αντιστοίχιση την αποδίδει ο ακαδημαϊκά υπεύθυνος του Τμήματος ή της Σχολής.
- Τα μαθήματα να προσφέρονται στην τοπική γλώσσα, οπότε να υπάρχουν ζητήματα ως προς την κατανόηση. Η διδασκαλία και η εξέταση να γίνονται μόνο στην τοπική γλώσσα, οπότε ο φοιτητής αν δεν την κατέχει δεν θα μπορεί να παρακολουθήσει τα μαθήματα, (πέραν της διδασκαλίας να γίνεται και η εξέταση στην τοπική γλώσσα και όχι όπως έχει δηλωθεί στον κατάλογο των μαθημάτων), (επεκτείνει την 2^η αιτία που αναφέρθηκε παραπάνω)
- Η μάθηση να γίνεται με εντελώς διαφορετική διαδικασία και ο βαθμός δυσκολίας ως προς κατανόηση και στην εξέταση, να είναι εντελώς διαφορετικά από αυτόν του Ιδρύματος Αποστολής. Έτσι ο φοιτητής δυσκολεύεται να ολοκληρώσει επιτυχώς τη φοίτηση τους στο συγκεκριμένο μάθημα. Ο τρόπος υλοποίησης των μαθημάτων, εάν απαιτεί περισσότερο φόρτο εργασίας από το συνήθη του Τμήματος τους, ενδεχομένως να μην μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις. Οπότε προκύπτει ζήτημα της επίτευξης των ελάχιστων ECTS για να θεωρείτε ολοκληρωμένο το εξάμηνο φοίτησης στο εξωτερικό.
- Το πρόγραμμα ERASMUS+ υλοποιείται στη βάση υπολογισμού των μονάδων ECTS. Το κάθε Τμήμα, διαρθρώνει το Πρόγραμμα Σπουδών άρα και την απόδοση των ECTS σε κάθε μάθημα, σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια, δύναται να είναι εντελώς διαφορετική η αναλογία των ECTS. Αυτό ελλοχεύει αυξημένο όγκο εργασίας προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος των ελάχιστων ECTS που απαιτούνται για την επιτυχημένη ολοκλήρωση των σπουδών. Δηλαδή, ο φοιτητής θα έπρεπε να είχε επιλέξει παραπάνω αριθμό μαθημάτων από ότι θα επέλεγε στο Τμήμα του, ώστε να συμπληρώσει τις 30 ECTS. Υπάρχει και η αντίθετη περίπτωση, όπου αποδίδονται περισσότερες μονάδες, με συνέπεια κατά την επιστροφή να μην μπορούν ν' αντιστοιχηθούν σε κάποιο μάθημα, οπότε να αναφέρονται απλώς στο Παράρτημα Διπλώματος (*Diploma Supplement*). Επίσης μπορεί, ένα μάθημα με περισσότερες ECTS να μην

αντιστοιχεί με κάποιο μάθημα στο Τμήμα του και να υπάρχει ο κίνδυνος να χαθεί το εξάμηνο, αφού δε θα έχει συμπληρώσει τον ελάχιστο αριθμό ECTS.

- Τέλος, οι υποψήφιοι φοιτητές επιλέγουν Ιδρύματα με κοινωνικά κριτήρια κι όχι πρωτίστως με ακαδημαϊκά. Η διάδοση της κουλτούρας της χώρας Υποδοχής, είναι μέσα στους βασικούς στόχους του προγράμματος. Οπότε προσπαθούν να κοινωνικοποιηθούν και να απολαύσουν τις ομορφιές της πόλης όπου θα φοιτήσουν για ένα εξάμηνο, με αποτέλεσμα, να κατακτήσουν την πόλη και όχι το εξάμηνο φοίτησης. Σε κάποιες περιπτώσεις, δεν είναι ενημερωμένοι για την υποχρεωτική παρακολούθηση των μαθημάτων με αποτέλεσμα να μην ολοκληρώσουν επιτυχώς τη φοίτηση τους στο εξωτερικό.

Όλα τα παραπάνω, αποτελούν προβληματικά σημεία και προκαλούν αναντιστοιχίες στην αναγνώριση περιόδου σπουδών στο εξωτερικό.

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Από την έναρξη της διαμόρφωσης του EXAE, η ενίσχυση της κινητικότητας, αποτέλεσε θεμελιώδη και σταθερή επιλογή πολιτικής του. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΕ -και σε συνέχεια των δικών της σχετικών πολιτικών- συνέχισε να χρηματοδοτεί την κινητικότητα μέσω του προγράμματος ERASMUS+. Το πρόγραμμα έχει οριζόντια εφαρμογή σε όλες τις χώρες μέλη του EXAE και των εταίρων, αλλά τα κριτήρια για την συμμετοχή και την ολοκλήρωση του προγράμματος ποικίλουν ανά Ίδρυμα. Η δέσμευση του Ιδρύματος, για την ποιότητα των δράσεων που υλοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος, αποτυπώνεται στην υιοθέτηση του Χάρτη Erasmus ενώ το έντυπο, στο οποίο καταγράφεται όλη η διαδρομή των φοιτητών είναι το *learning agreement*. Με την υπογραφή του *learning agreement* όλοι οι εταίροι, δεσμεύονται να τηρηθούν να συμφωνηθέντα και τα προβλεπόμενα στον Χάρτη Erasmus. Από τα αναφερόμενα στο παρόν πόνημα, διαπιστώσαμε ότι κατά την επιστροφή των συμμετεχόντων από το εξωτερικό, η αναγνώριση γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες που έχει υιοθετήσει το κάθε Ίδρυμα. Στην περίπτωση της χώρας μας, εφόσον δεν υπάρξουν αλλαγές στο *learning agreement*, τότε το κάθε Τμήμα ολοκληρώνει ανεμπόδιστα τη διαδικασία αναγνώρισης, όπως είχε εγκριθεί πριν την αναχώρηση του φοιτητή. Όμως αν υπάρξουν τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια του προγράμματος, για οποιοδήποτε από τους λόγους που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, τότε μπορεί να προκύψουν μία σειρά

από προβλήματα που μπορεί να έχουν αντίκτυπο συνολικά για την πολιτική σχετικά με την ενίσχυση της κινητικότητας.

Εν κατακλείδι, δύνανται να υπάρχουν συγκεκριμένα διοικητικά εμπόδια, πέραν όσων αναφέρει η βιβλιογραφία, τα οποία μπορεί να δυσχεράνουν τη συμμετοχή των προπτυχιακών φοιτητών στο Πρόγραμμα Erasmus+ και χρήζουν επισταμένης μελέτης στο πεδίο.

Κατά την πάροδο του χρόνου, έχουν γίνει βελτιώσεις στις διαδικασίες για τη συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα, με σκοπό να περιορίσουν τα διοικητικά ζητήματα που προκύπτουν κι αποτρέπουν τους φοιτητές να συμμετέχουν σε αυτό. Η πρόθεση των Υπουργών Παιδείας να διευκολύνουν και να βελτιώσουν τις αποφάσεις τους, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που τίθενται στις συνόδους είναι εμφανής, από την έναρξη της διαδικασίας της Μπολόνιας το 1999 έως και την πιο πρόσφατη Σύνοδο, στην Ρώμη το 2020. Ωστόσο, όπως, ίσως, διεφάνη από αυτήν την προσπάθεια είναι πως η συγκεκριμένη, δεδομένη πολιτική βούληση, όπως εκφράζεται στο υπερεθνικό επίπεδο, δεν είναι αρκετή στο βαθμό που δεν θα ξεπεραστούν όλα τα εμπόδια τόσο στο εθνικό όσο και στο υπερεθνικό επίπεδο -το *micro* επίπεδο- των Πανεπιστημίων και των Τμημάτων όπου επικεντρωθήκαμε εδώ.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Κριτήρια και προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στο Πρόγραμμα ERASMUS+ αλλά και μετά την επιστροφή, προπτυχιακών φοιτητών των Τμημάτων Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ακολουθεί ως παράδειγμα η διαδικασία και τα κριτήρια συμμετοχής σε πρόγραμμα ERASMUS+, σε συγκριτικό πίνακα μεταξύ του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης,

Κριτήρια συμμετοχής στο πρόγραμμα, προπτυχιακών φοιτητών στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Το πρόγραμμα κινητικότητας για σπουδές που προσφέρονται στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών²³, είναι διάρκειας 3 έως 12 μηνών. Για την συμμετοχή των προπτυχιακών φοιτητών στο πρόγραμμα ERASMUS+, προϋποθέτει:

- Να φοιτούν τουλάχιστον στο 2^ο έτος σπουδών
- Να έχουν εξεταστεί επιτυχώς στο 70% των μαθημάτων των προηγούμενων εξαμήνων (αντιστοιχεί σε 25 μαθήματα τουλάχιστον)
- Να είναι κάτοχοι πιστοποιητικού γλωσσομάθειας, τουλάχιστον επιπέδου B1
- Οι φοιτητές δύναται να πραγματοποιήσουν μέρος της διπλωματικής εργασίας τους κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα, εφόσον επιλέξουν ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο (καθώς αντιστοιχεί σε 90 ημερολογιακές ημέρες)
- Το *learning agreement* συμπληρώνεται από τον φοιτητή σε συνεργασία με το Συντονιστή του εν λόγω Τμήματος (Πανεπιστήμιο Πατρών, Οδηγίες για την κινητικότητα, 2020)

Κριτήρια συμμετοχής στο πρόγραμμα, προπτυχιακών φοιτητών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης

Το πρόγραμμα κινητικότητας για σπουδές που προσφέρονται στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης²⁴, είναι διάρκειας 3 έως 12 μηνών. Για τη συμμετοχή των προπτυχιακών φοιτητών στο πρόγραμμα ERASMUS+, προϋποθέτει:

- Να φοιτούν στο 3^ο έτος σπουδών
- Να έχουν εξεταστεί επιτυχώς σε τουλάχιστον 18 μαθήματα και να μην υπερβαίνουν το 6^ο έτος σπουδών
- Δίδεται προτεραιότητα σε φοιτητές μεγαλύτερων εξαμήνων
- Να έχουν βαθμό πτυχίου άνω του 7 (αξιολογείται σε περίπτωση ισοβαθμίας υποψηφίων)

²³ Στο εξής ΤΕΠΕΚΕ ΠΠ.

²⁴ Στο εξής ΠΤΔΕ ΠΚ.

- Τα υποχρεωτικά μαθήματα, η σχολική πρακτική άσκηση και η πτυχιακή εργασία δε γίνονται μέσω του εν λόγω προγράμματος
- Το *learning agreement* συμπληρώνεται σε συνεργασία του φοιτητή και του Συντονιστή του εν λόγω Τμήματος και εγκρίνεται από την ΓΣ του Τμήματος. Αλλαγές σε αυτό, δύναται να γίνουν σε διάστημα 5 έως 7 εβδομάδων, μετά την αναχώρηση των φοιτητών για το εξωτερικό (Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΠΚ, 2018).

Συγκριτικός Πίνακας 1. Κριτήρια για τη συμμετοχή των προπτυχιακών φοιτητών στο πρόγραμμα ERASMUS+ στο ΤΕΠΕΚΕ και στο ΠΤΔΕ		
Κριτήρια	Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών	Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης
Ελάχιστο εξάμηνο Φοίτησης	3 ^ο εξάμηνο φοίτησης	5 ^ο εξάμηνο φοίτησης
Ελάχιστος Αριθμός Επιτυχώς Εξεταζόμενων Μαθημάτων	70% των επιτυχώς εξεταζόμενων μαθημάτων (τουλάχιστον 25 μαθήματα)	18 μαθήματα
Μέσος Όρος Βαθμολογίας	-----	7 κι άνω (σε περίπτωση ισοβαθμίας)
Πιστοποιητικό γλωσσομάθειας	B1	Ότι προβλέπεται στο <i>learning agreement</i> από το Ίδρυμα Υποδοχής
Μαθήματα που ΔΕΝ είναι επιλεγόμενα στο Ίδρυμα Υποδοχής	-----	Δεν είναι επιλέξιμα τα Υποχρεωτικά Μαθήματα, η σχολική πρακτική και η διπλωματική εργασία
ECTS που αντιστοιχούν στα μαθήματα του Ιδρύματος Αποστολής ²⁵	Τα μαθήματα που προσφέρονται για αντιστοίχιση, ισοδυναμούν με 5 ects το καθένα	Τα μαθήματα που προσφέρονται για αντιστοίχιση, ισοδυναμούν με 4 ects το καθένα
<i>learning agreement</i>	Υποχρεωτικό πριν την αναχώρηση	Υποχρεωτικό πριν την αναχώρηση. Απαιτείται έγκριση από τη ΓΣ του Τμήματος πριν την αναχώρηση

²⁵ Στο σημείο αυτό, ν' αναφέρουμε ότι στο ΤΕΠΕΚΕ ΠΠ τα μαθήματα για την κτήση του πτυχίου ορίζονται στα 46 (ή 43+3) ενώ στο ΠΤΔΕ ΠΚ απαιτούνται 60. Αυτό δυνητικά είναι σημαντικό, καθώς μπορούν ν' αξιοποιηθούν περισσότερες ακαδημαϊκές μονάδες, που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου σπουδών στο εξωτερικό.

Κριτήρια επιστροφής στο ΤΕΠΕΚΕ του ΠΠ

Κατά την επιστροφή των φοιτητών από το εξωτερικό, θα πρέπει α) να έχουν εξεταστεί σε όλα τα μαθήματα πλην ένα, που είχαν δηλώσει στο *learning agreement* και β) να έχουν επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία αντιστοιχούν στο 20% των ECTS του ακαδημαϊκού εξαμήνου²⁶, επομένως θα πρέπει να έχουν συλλέξει τουλάχιστον 6 μονάδες ECTS. Εφόσον έχουν πετύχει αυτούς τους δύο στόχους και έχουν προσκομίσει εμπρόθεσμα το *Transcript of Records* (Πιστοποιητικό Αναλυτικής Βαθμολογίας), θεωρείται ολοκληρωμένη επαρκώς η δραστηριότητα της κινητικότητας, επομένως μπορούν να προχωρήσουν στην αντιστοίχιση και αναγνώριση της περιόδου σπουδών τους.

Κριτήρια επιστροφής στο ΠΤΔΕ του ΠΚ

Κατά την επιστροφή των φοιτητών από το εξωτερικό θα πρέπει να έχουν α) επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία αντιστοιχούν στο 50% των ECTS που δήλωσαν στο *learning agreement* δηλαδή τουλάχιστον 15 μονάδες ECTS, εφόσον πρόκειται για ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο και φυσικά να προσκομίσουν το *Transcript of Records* (Πιστοποιητικό Αναλυτικής Βαθμολογίας), στο οποίο καταγράφονται αναλυτικά τα μαθησιακά αποτελέσματα του φοιτητή.

²⁶ Το ακαδημαϊκό εξάμηνο αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 30 ECTS.

Συγκριτικός πίνακας 2. Σύγκριση των προβλεπόμενων στον Χάρτη Erasmus+ και στο learning agreement		
	ERASMUS CHARTER FOR HIGHER EDUCATION	LEARNING AGREEMENT
Before mobility	Publish and regularly update the course catalog on the website of the Institution well in advance of the mobility periods, so as to be transparent to all parties and allow mobile students to make well informed choices about the courses they will follow	Web link to the catalogue at the receiving Institution describing the learning outcomes
	Carry out mobility only within the framework of prior agreement between Institution. These agreements establish the respective roles and responsibilities of the different parties, as well as their commitment to shared quality criteria in the selection, preparation, reception and integration of mobile participants	Commitment By signing this document, the student, the Sending Institution and the Receiving Institution confirm that they approve the learning agreement and that they will comply with all the arrangements agreed by all parties. Sending and Receiving Institutions undertake to apply all the principles of the Erasmus Charter for Higher Education relating to mobility for studies (or the principles agreed in the Inter-Institutional Agreement for institutions located in Partner Countries). The Beneficiary Institution and the student should also commit to what is set out in the Erasmus+ grant agreement. The Receiving Institution confirms that the educational components listed in Table A are in line with its course catalogue and should be available to the student. The Sending Institution commits to recognise all the credits or equivalent units gained at the Receiving Institution for the successfully completed educational components and to count them towards the student's degree as described in Table B. Any exceptions to this rule are documented in an annex of this learning agreement and agreed by all parties. The student and the Receiving Institution will communicate to the Sending Institution any problems or

		changes regarding the study programme, responsible persons and/or study period.
	Ensure that outgoing mobile participants are well prepared for the mobility, including having attained the necessary level of linguistic proficiency	The level of language competence (indicate here the main of instruction) that the student already has or agree to acquire by the start of the study period is.... A1, A2, B1, B2, C1, C2
	Ensure the student and staff mobility for education or training purposes is based on a learning agreement for students and a mobility agreement for staff validated in advance between the home and host Institutions or enterprises and the mobile participants	Table A (Before the mobility) Study Programme at the <u>Receiving Institution</u> include: -Component title at the Receiving Institution -Number of ECTS credits (or equivalent) ²⁷ to be awarded by the Receiving Institution upon successful completion
	Provide assistance related to obtaining visas, when required for incoming and outgoing mobile participants Provide assistance related to obtaining insurance, when required for incoming and outgoing mobile participants Provide guidance to incoming mobile participants in finding accommodation	Table B (Before the mobility) Recognition at the <u>Sending Institution</u> - Component title at the Sending Institution - Component title at the Sending Institution
During mobility	Ensure equal academic treatment and services for home students and staff and incoming mobile participants	Exceptional changes to Table A include: - Component title at the Receiving Institution (as indicated in the course catalogue - Deleted component - Reason for change ²⁸
	Integrate incoming mobile participants into the Institution's every day life Have in place appropriate mentoring and support arrangements for mobile participants Provide appropriate linguistic support to incoming participants	Exceptional changes to Table B (if applicable): - Component title at the Sending Institution - Deleted component - Added component - Number of ECTS credits (or

²⁷ **ECTS credits (or equivalent):** in countries where the "ECTS" system is not in place, in particular for institutions located in Partner Countries not participating in the Bologna process, "ECTS" needs to be replaced in the relevant tables by the name of the equivalent system that is used, and a web link to an explanation to the system should be added.

²⁸ Reasons for exceptional changes to study programme abroad (choose an item number from the table below):

- **Reasons for deleting a component:** 1. Previously selected educational component is not available at the Receiving Institution, 2. Component is in a different language than previously specified in the course catalogue, 3. Timetable conflict
- **Reason for adding a component:** 5. Substituting a deleted component, 6. Extending the mobility period, 7. Other (please specify).

		equivalent)
After mobility	Accept all activities indicates in the learning agreement as counting towards the degree, provided these have been satisfactorily completed by the mobile students	Transcript of Records at the Receiving Institution include Table C (After the mobility) - Component title at the Receiving Institution - Was the component successfully completed by the student? [Yes/No] - Number of ECTS credits (or equivalent) - Grades received at the Receiving Institution
	Provide incoming mobile participants and their home Institution with transcripts containing a full, accurate and timely record of their achievement at the end of their mobility period Support the reintegration of mobile participants and give them the opportunity, upon return, to build on their experiences for the benefit of the Institution and their peers Ensure that staff are given recognition for their teaching and training activities undertaken during the mobility period, based on a mobility agreement	Transcript of Records and Recognition at the Sending Institution (Table D After the mobility) - Title of recognised component at the Sending Institution (as indicated in the course catalogue) - Number of ECTS credits (or equivalent) recognised - Grades registered at the Sending Institution (if applicable)

Από την παραπάνω πίνακα, βλέπουμε ότι πολλά διοικητικά θέματα, δεν αποτυπώνονται σε κάποιο έγγραφο, το οποίο να είναι αποδεκτό και υπογεγραμμένο κι από τις δύο πλευρές, με αποτέλεσμα, να υπάρχουν διαφορετικές «εθνικές πολιτικές» (Wulz & Rainer, 2015) οι οποίες είναι υπεύθυνες για τα διοικητικά ζητήματα που προκύπτουν και δεν προάγεται η συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus+, με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνονται οι στόχοι της κινητικότητας.

Επίσης, με την υπογραφή του *learning agreement*, δεσμεύονται τα δυο Ιδρύματα με τους όρους που περιλαμβάνουν πλήρη αναγνώριση των ικανοποιητικών αποτελεσμάτων. Έχουμε ήδη δει, παραπάνω ότι το κάθε Ίδρυμα και ειδικότερα το κάθε Τμήμα, θέτει τα δικά του κριτήρια για την ικανοποιητική ολοκλήρωση σπουδών. Οπότε η μικρο-πολιτική είναι επίσης σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο, αλλά επηρεάζει τόσο πολύ την επιτυχία του προγράμματος.

Βιβλιογραφία

- Beerrens, M., Otero-Souto, M., de Wit, H., & Huisman, J. (2015). Similar Students and Different Countries? An Analysis of the Barriers and Drivers for Erasmus Participation in Seven Countries. *Journal of Studies in International Education*. doi:10.1177/1028315315595703.
- Bunescu, L., Davies, H., & Gaebel, M. (2020). *ERASMUS+ International Credit Mobility- a study of the mobility of disadvantaged students from Partner Countries*. Ανάκτηση από https://supporthere.org/sites/default/files/sphere_icm_report_final.pdf
- Commission, E. (χ.χ.). Ανάκτηση από Guidelines on how to use the Learning Agreement for Studies: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/default/files/files/resources/learning-studies-guidelines_en.pdf
- Commission, E. (2014). The ERASMUS impact "Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions". Luxembourg: Publications Office of the European Union,. doi:10.2766/75468.
- Commission, E. (χ.χ.). *Learning Agreement, Student Mobility for Studies*. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/applicants/learning-agreement_el
- EHEA. (1999). Bologna Declaration. Ανάκτηση 03 2021, από http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf
- EHEA. (2001). Communiqué. Prague. Ανάκτηση από http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/2001_Prague_Communique_English_553442.pdf
- EHEA. (2003). Communiqué. Ανάκτηση από http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf
- EHEA. (2020). Ministerial Declaration and Communiqués Rome. ROME. Ανάκτηση από https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf

- Erasmus Student Network. (2005). *Student guide book*. Ανάκτηση 03 2021, από https://esn.org/sites/default/files/pages/Student%20Guidebook%202015%20by%20Erasmus%20Student%20Network_0.pdf
- European Commission. (2014). Erasmus Charter for Higher Education. Ανάκτηση 03 2021, από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/applicants/higher-education-charter_en
- European Commission. (2014). European Community action scheme for the mobility of university students (ERASMUS), 1987-1995. Ανάκτηση από <https://cordis.europa.eu/programme/id/ET-ERASMUS>
- European Commission. (2019). ERASMUS+ 2019 in numbers. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/assets/eac/factsheets/factsheet-el-2019_en.html
- European Commission. (2019). *ERASMUS+ Student Charter*. Ανάκτηση 03 2021, από <https://erasmus.uop.gr/images/stories/files/announce/2019-20/parartima.pdf>
- European Commission. (2019). ERASMUS+ Annual report. *STATISTICAL ANNEX*. Ανάκτηση 03 2021, από <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/381dc9a5-3f4d-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>
- European Commission. (2020). Οδηγός Προγράμματος ERASMUS+. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_el
- European Commission. (2022, 05). *Erasmus+ 2019 in numbers*. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/assets/eac/factsheets/factsheet-el-2019_en.html
- European Commission. (χ.χ.). ECHE Monitoring Guide for ERASMUS+ National Agencies. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/default/files/eche-monitoring-guide_en_0.pdf
- European Union. (2022, 05). Erasmus+ Virtual Exchange. Ανάκτηση από https://europa.eu/youth/erasmusvirtual/activity/opportunities-educators_en
- EURYDICE. (2007). *Ειδική έκθεση: Η δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2006/2007*. Ανάκτηση από <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/b8414fef-7ce5-4627-8821-1928a9886983>
- Liossi, F. (2018), The issue of academic recognition of the Bologna Process. *Academia*, N. 18, pp. 54-82.

- Manuel Souto-Otero, Beerkens, M., de Wit, H., Vujić, S., & Huisman, J. (2013). Barriers to international student mobility: evidence from the ERASMUS program. doi:<http://dx.doi.org/10.3102/0013189X12466696>.
- Wulz, J., & Rainer, F. (2015). Challenges of Student Mobility in a Cosmopolitan Europe. Στο *The European Higher Education Area*. doi:10.1007/978-3-319-20877-0_4.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2019). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 19ης Απριλίου 2018 σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας της Μπολόνια – τρέχουσα κατάσταση και συνέχεια (2018/2571(RSP)). Ανάκτηση 05 2022, από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2019:390:FULL&from=EN>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2018). ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, σχετικά με την προώθηση της αυτόματης αμοιβαίας αναγνώρισης των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των αποτελεσμάτων περιόδων μάθησης στο εξωτερικό {SWD(2018) 170 final}. Βρυξέλλες. Ανάκτηση από https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9cf2fee8-5ea7-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (χ.χ.). Χάρτης ERASMUS για την Ανώτατη Εκπαίδευση 2014-2020.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2013). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1288&from=en>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2018). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 19ης Απριλίου 2018 σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας της Μπολόνια – τρέχουσα κατάσταση και συνέχεια (2018/2571(RSP)). Ανάκτηση από [https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2018/04-19/0190/P8_TA\(2018\)0190_EL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2018/04-19/0190/P8_TA(2018)0190_EL.pdf)
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2021). Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανάκτηση από <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/140/%CE%B1%CE%BD%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7->

[%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7](#)

Κλάδης Δ. (2000). Η διακήρυξη της Μπολόνιας και η πορεία από την Μπολόνια στην Πράγα. Αθήνα 2000. Ανάκτηση από https://dsep.uop.gr/attachments/Anakoinwseis/eisagwgi_stin_ekpaideutiki_politiki_k4.pdf

Κλάδης Δ. (2004). Η κοινωνική διάσταση της διαδικασίας της Μπολόνια και η πορεία από την Μπολόνια στην Πράγα και από την Πράγα στο Βερολίνο. (Ν. Π. Δ. Γράβαρης, Επιμ.) *Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Πολιτική Μεταξύ Κράτους και Αγοράς*. Ανάκτηση από https://dsep.uop.gr/attachments/Anakoinwseis/eisagwgi_stin_ekpaideutiki_politiki_k5.pdf

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΠΚ. (2018). ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΤΔΕ ΓΙΑ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΣΩ ERASMUS+ ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ. Ανάκτηση από <http://ptde.edc.uoc.gr/sites/default/files/%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%97%CE%A3%20%CE%A6%CE%9F%CE%99%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%A9%CE%9D%20%CE%A0.%CE%A4.%CE%94.%CE%95.%20%CE%93%CE%99%CE%91%20%CE%9A%>

Πανεπιστήμιο Κρήτης. (2022, 05). *Τμήμα Διεθνών Σχέσεων*. Ανάκτηση από https://erasmus.upatras.gr/agreements/erasmus/list?department_id=46

Πανεπιστήμιο Κρήτης. (2022, 05). *Τμήμα Διεθνών Σχέσεων*. Ανάκτηση από <https://www.uoc.gr/intrel/students/spoydes-student/erasmus/kritiria-epilogis>

Πανεπιστήμιο Πατρών. (2020). *Οδηγίες για την κινητικότητα*. Ανάκτηση από <https://www.upatras.gr/el/node/9507>, https://www.upatras.gr/sites/www.upatras.gr/files/announcements/erasmus_2020-2021_moriodotisi_ana_tmima.pdf

Πανεπιστήμιο Πατρών. (2021, Απρίλιος). https://erasmus.upatras.gr/agreements/erasmus/list?department_id=46. Ανάκτηση από https://erasmus.upatras.gr/agreements/erasmus/list?department_id=46

Πανεπιστήμιο Πατρών. (2022, 5). Πλατφόρμα Erasmus+. Ανάκτηση από Πλατφόρμα Erasmus+: https://erasmus.upatras.gr/agreements/Erasmus/list?department_id=46

Πανεπιστήμιο Πατρών. (2022, 05). Τμήμα Διεθνών Σχέσεων. Ανάκτηση από https://www.upatras.gr/wp-content/uploads/erasmus_2020-2021_moriidotisi_ana_tmima.pdf